

**Zajímavé nálezy brouků (Coleoptera) z východní Moravy ve sbírce
Miloslava Herrmanna (Česká republika)**
**Interesting findings of beetles (Coleoptera) from eastern Moravia
(Czech Republic) in the Miloslav Herrmann's collection**

●
Ondřej Konvička^{1,2} & Lukáš Spitzer^{2,3}

¹Kúty 1959, CZ-760 01 Zlín, Czech Republic; e-mail: brouk.vsetin@centrum.cz

²Biology Centre AS CR, Institute of Entomology, Branišovská 31, CZ-370 05 České Budějovice, Czech Republic;

³Muzeum regionu Valašsko, Horní náměstí 2, CZ-755 01 Vsetín, Česká republika; e-mail: spitzer@muzeumvalassko.cz

Keywords: Coleoptera, conservation, Czech Republic, Eastern Moravia, faunistics, landscape change, collection in Muzeum regionu Valašsko

Abstract: This paper presents the findings of faunistically important, of high conservation value and other interesting beetles (Coleoptera) from Miloslav Herrmann's collection. The list of species is limited to records from the region of eastern Moravia. Among the most important findings belong *Fleutiauxellus maritimus* and *Monochamus sartor sartor*. All specimens belong to the collection of Miloslav Herrmann, which is now deposited in the Museum of the Moravian Wallachia region, Vsetín, Czech Republic.

ÚVOD

Muzejní sbírky představují mimo běžnou odbornou literaturu nejceněnější zdroj historických údajů o fauně či flóře regionu. Většina muzeí zpřístupňuje dle zákonných požadavků své sbírky badatelům bez výraznějších omezení, je proto možné díky rozsáhlosti a dlouhodobosti uchování sbírek ověřit staré dříve publikované nálezy. Na sklonku roku 2014 byla Muzeu regionu Valašsko darem nabídnuta sbírka Miloslava Herrmanna, o jejíž existenci nebyla do té doby, kromě pár ústních informací, žádná konkrétní zmínka. Sbírká sestává z 20 entomologických krabic a cca 3000 sbírkových exemplářů, převážně brouků. Sbírká je velmi cenná jak díky svému stáří (mapuje období 30.–60. let 20. století), tak i šíří zpracovaných čeledí brouků a úzkému regionálnímu zaměření, kde dosud podobná kolekce scházela.

Pan Miloslav Herrmann pocházel ze Slezska. Narodil se 5. května 1914 jako nejmladší syn rodině pozdějšího učitele Josefa Hermana v Janovicích u Frýdku (tehdy samostatného,

dnes Frýdek-Místek). Na Vsetín přišel jako mladý konstruktér do vsetínské zbrojovky v roce 1939. Svou zálibu sběru hmyzu, původně hlavně motýlů, si na Valašsko přinesl z mládí. Aktivněji a systematicky se jí však věnoval až po 2. světové válce. V této aktivitě ho silně ovlivnil a hodně naučil jeho přítel Evžen Fiala, který Miloslava Herrmanna přesvědčil ke sběru brouků – E. Fiala se věnoval sběru motýlů, jeho sbírku nyní spravuje jeho syn Libor Fiala, Vsetín. Při toulkách po Valašsku po roce 1946 postupně vybudoval rozsáhlou sbírku brouků. Nejvíce se pohyboval v okolí Vsetína, Horní Bečvy až po Velké Karlovice, v okolí přehrady Bystřička, v pohoří Javorníků a Vsackých Beskyd. Část exemplářů zařazených do sbírky pochází také z výletů na Slovensko (například lokality Vršatec, Lednica u Púchova, Červený Kameň, Súľovské skaly a Manínská soutěska, Kováčovské kopce) či na jižní Moravu. Rozvíjení sbírky po roce 1960 zpomalila a v roce 1969 ukončila nervová choroba.

METODIKA

Prezentovány jsou nálezy druhů faunisticky významných pro region východní Moravy, z regionu dosud nepublikovaných nebo publikovaných pouze sporadicky, dále druhů vzácných a ochránářsky významných. Práce zahrnuje nálezy z okresu Vsetín, Moravskoslezských Beskyd a okolí Frýdku-Místku. Čeledí a druhů v rámci čeledí jsou řazeny abecedně.

Lokality jsou doplněny čísly faunistických mapovacích čtverců (podle práce ZELENÝ 1972), pokud je bylo možné jednoznačně určit. Všechny prezentované údaje se vzhledem ke geografickému zaměření časopisu týkají pouze východní části České republiky. Všechny exempláře jsou součástí sbírky Miloslava Herrmanna, která je deponována v Muzeu regionu Valašsko, příspěvková organizace, Vsetín. Všechny exempláře sbíral Miloslav Herrmann a všechny kusy determinoval nebo revidoval Ondřej Konvička, pokud není uvedeno jinak. V textu jsou použity následující pojmy a zkratky: det. – určil; env. – okolí; mts. – pohoří. Některé nálezy jsou doplněny poznámkou. Nomenklatura je uvedena dle Palearktického katalogu (LÖBL & SMETANA 2003, 2006, 2007, 2008).

VÝSLEDKY

Přehled nálezů

Studovaný materiál

Bolboceratidae

Odontus armiger (Scopoli, 1772) – Vsetín, u řeky Bečvy (6673-74), 7.VIII.1939, 1 ex.; Brumov-Bylnice env., Sidonie (6974), 9.VIII.1953, 1 ex.

Buprestidae

Anthaxia suzannae Théry, 1942 – Vsetín (6673-74), 11.VI.1940, 1 ex.

Nejbližší výskyt je znám z okolí Uherského Brodu. Vzácný a ubývající druh teplých lokalit, vývoj larev probíhá v ovocných dřevinách čeledi růžovitých (Rosaceae). Ohrožení je dáno zánikem zbytků extenzivních teplomilných sadů. V prvé řadě je třeba chránit jeho biotop před intenzifikací a sanací tzv. neproduktivních, starých odrůd, ve tvaru polokmenů a vysokokmenů. Na těchto místech je nutno začít

co nejdříve s obnovou dožívajících dřevin novou výsadbou vhodných odrůd (ŠKORPÍK et al. 2011).

Buprestis rustica Linnaeus, 1758 – Velké Karlovice env., údolí potoka Dynčák (6676), 6.VII.1971, 1 ex.; Ostravice env., Lysá hora (6476), 8.VII.1930, 2 ex.

Chalcophora mariana (Linnaeus, 1758) – Moravskoslezské Beskydy, 15.VI.1934, 1 ex.

Druh dosud z území Moravskoslezských Beskyd neuváděn.

Carabidae

Callistus lunatus (Fabricius, 1775) – Vsetín env., vrch Čup (6673), 13.VI.1953, 1 ex.; Růžďka env., Dušná (6674), 9.V.1955, 1 ex.

Vzácnější druh obývající xerothermní stanoviště, okraje lomů, pastviny a suché stráně, který zřejmě ustoupil vlivem chemizace (STANOVSKÝ & PULPÁN 2006).

Calosoma inquisitor (Linnaeus, 1758) – Velké Karlovice env., údolí potoka Dynčák (6676), 6.VII.1971, 1 ex.

Jedná se o první publikovaný nález z okresu Vsetín.

Carabus intricatus Linnaeus, 1761 – Huslenky env., Papajské sedlo (6775), 4.VIII.1955, 1 ex.

Jedná se o první doložený výskyt v okrese Vsetín.

Cylindera germanica germanica (Linnaeus, 1758) – Vsetín (6673-74), 16.VI.1946, 1 ex., 4.VIII.1948, 1 ex.

Pterostichus pilosus (Host, 1789) – Morávka env., Slavíč (6477), 7.VII.1930, 3 ex.; Velké Karlovice (6675-76), 6.VII.1971, 1 ex.

Karpatský druh. Z několika lokalit jej uvádí STANOVSKÝ & PULPÁN (2006), SPITZER et al. (2007) a KONVIČKA (2010).

Cerambycidae

Acanthocinus aedilis (Linnaeus, 1758) – Růžďka env., Dušná (6674), 11.V.1952, 3 ex.;

Visalaje – U Bezuše (6477), 17.IV.1949, 1 ex.; Vsetín (6673-74), 26.IV.1940, 1 ex., 19.IV.1949, 1 ex., 7.V.1955, 1 ex.; Vsetín-Jasenice (6674), 30.IV.1955, 1 ex.

Cerambyx scopolii Füssly, 1775 – Halenkov (6674-75), 24.V.1953, 5 ex.; Krásná env., vrch Malchor (6476), 8.VII.1930, 1 ex.

Chlorophorus herbstii (Brahm, 1790) – Vsetín-Jasenice (6674), 15.VII.1959, 1 ex.
Jedná se o první doložený výskyt v okrese Vsetín.

Lamia textor (Linnaeus, 1758) – Vsetín, u řeky Bečvy (6673-74), 25.V.1958, 1 ex.

Leptura aethiops Poda, 1761 – Frýdek-Místek env., Staříč (6375), 16.V.1936, 1 ex.

Mesosa nebulosa (Fabricius, 1781) – Vsetín (6673-74), 8.VI.1950, 1 ex.

Monochamus sartor sartor (Fabricius, 1787) – Ostravice env., Lysá hora (6476), 26.VIII.1932, 1 ex.; Krásná env., vrch Malchor (6476), 6.VII.1930, 1 ex.

Jedná se o faunisticky velmi významné nálezy a první konkrétní údaje tohoto druhu na území východní Moravy. GERHARDT (1891) a SLÁMA (1998) uvádějí pouze staré údaje s velmi nejasnou lokalizací „Beskydy“.

Necydalis major Linnaeus, 1758 – Vsetín, Jasenice (6674), 11.VII.1953, 1 ex.

První doložený nález z okresu Vsetín. Výskyt je negativně ovlivněn především ubýváním starších stromů v ovocných sadech a stromových alejích a odstraňováním starých stromů v parcích a lesích (SLÁMA 1998).

Oberea linearis (Linnaeus, 1761) – Vsetín (6673-74), 14.VI.1946, 1 ex., 18.VI.1950, 1 ex.

Saperda carcharias (Linnaeus, 1758) – Vsetín (6673-74), 29.VI.1934, 2 ex.

Stictoleptura scutellata (Fabricius, 1781) – Frýdek-Místek env., Staříč (6375), 16.V.1936, 1 ex.

Strangalia attenuata (Linnaeus, 1758) – Vsetín-Jasenka (6674), 8.VIII.1953, 1 ex.

Elateridae

Ampedus tristis (Linnaeus, 1758) – Vsetín, u řeky Bečvy (6674-73), 12.VIII.1952, 1 ex.

Calambus bipustulatus (Linnaeus, 1767) – Vsetín (6673-74), 11.VI.1940, 1 ex.

Ctenicera virens (Schränk, 1781) – Malé Karlovice (6675-76), 1.VI.1952, 2 ex.

Danosoma fasciata (Linnaeus, 1758) – Velké Karlovice (6675-76), 21.VII.1956, 1 ex.; Velké Karlovice env., Jezerné (6675), 19.IV.1953, 1 ex.; Ostravice (6476), 12.VII.1933, 1 ex.

Vzácný horský druh obývající zejména původní smrčiny.

Hypogonus inunctus (Lacordaire, 1835) – Liptál env., vrch Chléviska (6673), 21.VIII.1949, 1 ex.
První nález z okresu Vsetín.

Fleutiauxellus maritimus (Curtis, 1840) – Vsetín (6673-74), 11.VI.1940, 2 ex.

Druh, který je v současnosti v České republice znám jen ze severovýchodní Moravy, kde rychle ustupuje a vymírá, poslední populace v České republice tak přežívá na řece Morávce. Ohrožen je zejména díky regulaci vodních toků a výstavbě přehrad (MERTLIK 2009). Vzhledem k biotopovým nárokům (neregulované podhorské a horské toky s pravidelně přeplavovanými šterkovými lavicemi), lze takřka s jistotou říci, že druh v povodí Vsetínské Bečvy již vyhynul. Nález poukazuje na jeho větší rozšíření v minulosti a na likvidaci biotopů tohoto druhu.

Ischnodes sanguinicollis sanguinicollis (Panzer, 793) – Halenkov (6674-75), 15.V.1955, 1 ex.;

Vývoj larev probíhá v dutinách listnatých stromů (LAIBNER 2000). Vzácný a lokální, rychle ubývajícím druh, který z přírody mizí díky odstraňování starých a dutých stromů a díky takřka úplné absenci dříve tradičního pařezi nového hospodaření v lesích. Z Valašska dosud uváděn pouze jednou z Valašských Příkaz (KONVIČKA 2010).

Geotrupidae

Geotrupes stercorarius (Linnaeus, 1758) – Javorníky mts., 9.V.1948, 1 ex., V. Kubáň det. 1988.

Lampyridae

Phosphaneus hemipterus Goeze, 1777 – Vsetín (6673-74), 8.VI.1958, 1 ex.

Nitidulidae

Omosita discoidea (Fabricius, 1775) – Vsetín-Vesník (6673), 21.III.1953, 1 ex.

Ptinidae

Niptus hololeucus (Faldermann, 1835) – Vsetín (6673-74), 1.V.1955, 8 ex.

Kosmopolitní synantropní druh, původem z Přední Asie, který je nalézán ve starých obytných domech a v sýpkách (HŮRKA 2005).

Tenebrionidae

Neomida haemorrhoidalis (Fabricius, 1787)
– Huslenky env., vrch Makyta (6774-75),
9.V.1952, 1 ex.

Prionychus melanarius (Germar, 1813) – Vsetín
(6673-74), 28.VI.1946, 1 ex.

Trogossitidae

Peltis ferruginea (Linnaeus, 1758) – Vsetín
(6673-74), 25.V.1958, 1 ex.

Peltis grossa (Linnaeus, 1758) – Javorníky,
9.V.1948, 5 ex.

Vzácný a ubývající saproxylický druh s vazbou na pralesní lokality. Larvy žijí v měkkém trouchnivém dřevě, které je prorostlé houbami (KOLIBÁČ et al. 2005). Na Moravě znám pouze z pralesních lokalit Hostýnských vrchů, Jeseníků a Moravskoslezských Beskyd.

Thymalus limbatus (Fabricius, 1787) – Brumov-Bylnice env., Sidonie (6974), 24.IV.1949, 3 ex.; Pulčín (6774), 9.V.1952, 1 ex.

DISKUZE A ZÁVĚR

Prezentovány jsou nálezy 37 druhů brouků (Coleoptera) z území východní Moravy. Jako nejohroženější, a tedy jako druhy s velkým významem pro ochranu přírody lze označit nálezy druhů *Fleutiauxellus maritimus* a *Monochamus sartor sartor*. Řada uvedených druhů (*Anthaxia suzannae*, *Calosoma inquisitor*, *Carabus intricatus*, *Fleutiauxellus maritimus*, *Hypoganus inunctus*, *Chalcophora mariana*, *Chlorophorus herbstii*, *Monochamus sartor sartor*, *Necydalis major*) nebyla kromě uvedených nálezů v regionu v dalších letech až do současnosti nalezena. To poukazuje na negativní změny v krajině, způsobené změnami lesního i nelesního hospodaření, které se stává čím dál více intenzivní. Krajina je pak tvořena velkými homogenními celky, které nevyhovují ohrožené fauně. Takřka již zaniklo tradiční extenzivní hospodaření, kdy byla udržována pestrá mozaika biotopů. Dále se na negativních změnách v krajině podstatným dílem podepsaly změny vodního režimu způsobené regulacemi vodních toků, díky čemuž některé biotopy (např. pravidelně přepřelované štěrkové lavice) fakticky zanikly.

PODĚKOVÁNÍ

Rádi bychom poděkovali Oldřichu Jakeši (Brno) za darování sbírky Muzeu regionu Valašsko, Vsetín; Hynku Hermannovi (Brno) za poskytnutí a doplnění personálních údajů o sběrateli, panu Miloslavu Herrmannovi; Jiřímu Vávrovi (Ostrava) za podnětné poznámky a připomínky k textu.

LITERATURA

- Gerhardt J. (1891): Fortsetzung und Schluss des K. Letznerschen Verzeichnisses der Käfer Schlesiens. *Zeitschrift für Entomologie, Neue Folge*, 16: 349-433.
- HŮRKA K. (2005): *Brouci České a Slovenské republiky. Beetles of the Czech and Slovak Republics*. Nakladatelství Kabourek, Zlín, 390 pp.
- KOLIBÁČ J., MAJER K. & ŠVIHLA V. (2005): *Cleroidea. Brouci nadčeledi Cleroidea Česka, Slovenska a sousedních oblastí. Beetles of the superfamily Cleroidea in the Czech and Slovak Republics and neighbouring areas*. Clarion Production, Praha, 186 pp.
- KONVIČKA O. (2010): Příspěvek k faunistice brouků (Coleoptera) Valašska (východní Morava, Česká republika). *Acta Carpathica Occidentalis*, 1: 3–12.
- LAIBNER S. (2000): *Elateridae České a Slovenské republiky. Elateridae of the Czech and Slovak Republics*. Kabourek, Zlín, 292 pp.
- LÖBL I. & SMETANA A. (eds.) (2003): *Catalogue of Palaearctic Coleoptera. Vol. 1: Archostemata – Myxophaga – Adephega*. Apollo Books, Stenstrup, 819 pp.
- LÖBL I. & SMETANA A. (eds.) (2006): *Catalogue of Palaearctic Coleoptera. Vol. 3: Scarabaeoidea – Scirtoidea – Dascilloidea – Buprestioidea – Byrrhoidea*. Apollo Books, Stenstrup, 690 pp.
- LÖBL I. & SMETANA A. (eds.) (2007): *Catalogue of Palaearctic Coleoptera. Vol. 4: Elateroidea – Derontoidea – Bostrichoidea – Lymexyloidea – Cleroidea – Cucujoidea*. Apollo Books, Stenstrup, 935 pp.
- LÖBL I. & SMETANA A. (eds.) (2008): *Catalogue of Palaearctic Coleoptera. Vol. 5: Tenebrionoidea*. Apollo Books, Stenstrup, 670 pp.
- MERTLIK J. (2009): Druhy podčeledi Nagastrinae (Coleoptera: Elateridae) České a Slovenské republiky. *Elateridarium*, 3: 41–136.
- SLÁMA M. E. F. (1998): *Tesaříkovití Cerambycidae České republiky a Slovenské republiky (Brouci – Coleoptera)*. Milan Sláma, Křhanice, 383 pp.
- SPITZER L., TUF I. H., TUFOVÁ J. & TROPEK R. (2007): Příspěvek k poznání epigeických bezobratlých dvou přírodních jedlobukových lesů ve Vsetínských vrších (Česká republika). *Práce a Stud. Muz. Beskyd (Přir. Vědy)*, 19: 71–82.
- STANOVSKÝ J. & PULPÁN J. (2006): *Střevlíkovití brouci Slezska (severovýchodní Moravy)*. Muzeum Beskyd Frýdek-Místek, Frýdek-Místek, 159 pp.
- ŠKORPÍK M., KŘIVAN V. & KRAUS Z. (2011): Faunistika krasovitých (Coleoptera: Buprestidae) Znojemska, poznámky k jejich rozšíření, biologii a ochraně. *Thayensia*, 8: 109–291.
- ZELENÝ J. (1972): Návrh členění Československa pro faunistický výzkum. *Zprávy Československé Společnosti Entomologické při ČSAV* 8: 3–16.